

УДК 811.112.2'373.7

ПРО МЕДИТАТИВНУ ФУНКЦІЮ СТІЙКИХ НОМІНОВЕРБАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

О.В. Шаронова (Харків)

Стаття присвячена стійким номіновербальним комплексам у німецькій мові, досліджується їх прагматичний потенціал – одна з його функцій, а саме, медитативна, під якій ми розуміємо функцію свідомого впливу на людину мовними засобами (стійкими словосполученнями) з метою “занурення” її в інтенціональний стан. В статті здійснюється аналіз реалізації медитативної функції на основі текстів юмористичного дискурсу, виявляються внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на її реалізацію в умовах конкретних комунікативно-прагматичних ситуацій.

Ключові слова: дискурс, конгруєнтність, контраст, медитативна функція, реакція, стійке словосполучення.

Е.В. Шаронова. О медитативной функции устойчивых номинOVERBальных комплексов в немецком языке. Стаття посвящена устойчивым номинOVERBальным комплексам в немецком языке, исследуется их прагматический потенциал – одна из его функций, а именно, медитативная, под которой мы понимаем функцию сознательного воздействия на человека языковыми средствами (устойчивыми словосочетаниями) с целью “погружения” его в интенциональное состояние. В статье проводится анализ реализации медитативной функции на основе текстов юмористического дискурса, выявляются внутренние и внешние факторы, влияющие на её реализацию в условиях конкретных коммуникативно-прагматических ситуаций.

Ключевые слова: дискурс, конгруэнтность, контраст, медитативная функция, реакция, устойчивые словосочетания.

E. V. Sharonova. About the meditative function of fixed nominoverbal complexes in the German language.

The article deals with fixed nominoverbal complexes in the German language, their practical potential – one of their functions – is studied, namely: meditative by the latter we mean the function of conscientious influence upon a person with the help of language means (fixed word combinations) with the aim of plunging him or her into the intentional condition. In the article the realization analysis of a meditative function on the basis of humorous discourse texts is done, internal and external factors that influence its realization under the conditions of concrete communicative pragmatic situations are revealed.

Key words: congruency, contrast, discourse, fixed word combination, meditative function, reaction.

Відомо, що найхарактернішими рисами, притаманними людині, є суспільна свідомість, суспільна діяльність і суспільна мова. За словами відомого вітчизняного мовознавця О.Д. Пономарева “...жодна з цих рис не може існувати без двох інших, особливо ж тісний зв'язок між мовою та свідомістю” [9, с. 4]. Цей зв'язок, в свою чергу, знаходить вираження в мовних знаках – словах, словосполученнях, реченнях і текстах, які реалізують свій мовний потенціал кооперативно в когнітивно-дискурсивній парадигмі.

Говорячи про так звану лінгвістичну когнітивно-дискурсивну парадигму, О.С. Кубрякова спра-

ведливо вважає необхідним обов'язковий розгляд кожного явища у мові, кожної форми, їх участь у виконанні мовою двох її найважливіших функцій [7, с. 519]. Маються на увазі – *когнітивна* функція, тобто опис явища і його ролі в процесі пізнання навколишнього світу у фіксації структур знання і досвіду, в актах сприйняття і осмислення дійсності, і *комунікативна*, тобто аналіз вербальної поведінки людини, аналіз тих завдань, які вона вирішує у процесі реалізації мовленнєвих актів, різних за своїми установками, цілями, а також за умовами їх реалізації, чим обумовлена необхідність дослідження мови як одного з важливіших компо-

нентів національної культури в її різноманітті, складності, суперечливості, постійному русі та розвитку.

Тому вивчення мови в її динаміці, на думку Колоїз Ж.В., “у руслі від загального коду у формі узуальних знаків до їх реалізації в умовах конкретних комунікативно-прагматичних ситуацій, від системи номінативних засобів до функціонування їх у мовленні уможлиблює глибше проникнення в її системність, адже пізнати мову поза її функціонуванням нереально” [4, с. 5]. Таку ж думку висловлює О.О. Селіванова, яка вважає, що “інформаційний обмін за допомогою мовних знаків є характерним саме для вербальної комунікації, яка, проте, тільки вербальним компонентом не обмежується і по суті своїй умовна і неможлива в чистому вигляді ..., вона представляє собою цілеспрямовану психолінгвоментальну діяльність адресанта і адресата, результатом якої є обмін інформацією, а основним засобом – мова” [11, с. 34].

Отже, дослідження функціонального аспекту одиниць будь-якого рівня мовної парадигми представляється актуальним, особливо рівня словосполучень, оскільки словосполучення як конструктивні елементи речення у функціональному плані вивчені явно недостатньо [8, 16, 17], тому, як вважає М.П. Кочерган, вивчення всього різноманіття функцій мови і, звичайно, мовних одиниць є однією з загальних принципових настанов (поруч з експансіонізмом та антропоцентризмом, експланаторністю), які характерні для когнітивної лінгвістики [6]. Функція ж як одна з складових загального значення мовних одиниць належить до основоположних принципів лінгвістичної прагматики, що вивчає відносини між знаками і людиною, яка створює, передає і приймає повідомлення-інформацію у вигляді мовних знаків різних структур, різних конфігурацій і різних рівнів.

А знакова діакритизація будь-якого факту навколишньої дійсності, будь-якого предмету, процесу, явища і їх реляцій представляється у вигляді інформаційного смислового блоку, який, у свою чергу, структурований словами, словосполученнями, реченнями і відповідними паравербальними засобами в їх тісній взаємодії. У такий спосіб реалізується їх прагматичний потенціал. Залежно

від того, в яких життєвих ситуаціях і з якою метою вони використовуються, їх функції будуть різні.

Об’єктом нашого дослідження є стійкі номіновербальні комплекси в німецькій мові (далі – СНВК), а предметом дослідження – їх медитативна функція.

Під медитативною (*meditate* лат., *meditativ* нім.) функцією ми розуміємо функцію навмисного розумового впливу на людину (на його психіку, його умонастрій) з метою привести його в інтенціональний стан, стан розслаблення або підвищеного настрою, деякої абстрагованості від зовнішніх об’єктів (ситуацій) і різних внутрішніх переживань.

Медитативна функція (далі – МФ) допомагає змінити світосприйняття, при цьому вона зміцнює ментальний імунітет, посилює позитивне мислення. МФ припускає занурення реципієнта (читача, слухача) в декілька іншу атмосферу, відмінну від повсякденної з її проблемами, турботами, стресовими ситуаціями, і створення атмосфери доброго настрою, розслабленості, відпочинку, що досягається, як правило, наявністю “іронічної імплікатури”, вважає І.П. Сусов, а вислови іронічного характеру представляють для прагматики особливий інтерес [13, с. 170]. Іронія ж, гумор, сатира і сарказм є видами комічного, які виступають інтенсивними складовими концепту *комізм*, який служить фокусом їхнього збігу та згущення.

Будучи важливим способом зняття психічної напруги і способом емоційної розрядки, усмішка (сміх) сприяють реалізації МФ. Таким чином медитативна функція, її актуалізація несуть в собі прогнозовану усмішку, сміх деколи над собою, деколи над безглуздостями нашого життя та ін. Саме в гумористичному дискурсі особливо яскраво виявляється медитативна функція. Гумористичний дискурс, на думку В.О. Самохіної, не є самостійним, а прагмалінгвістичним різновидом загального інституційного дискурсу, він схильний до впливу різних екстра- і внутрішньолінгвістичних чинників, обумовлених як інтенцією того, хто говорить, так і різноплановими і різнорівневими мовними формами, також паралінгвістичними чинниками, сміховою реакцією реципієнта (або просто його усмішкою). Причому провідним принципом як гуморис-

тичної комунікації в цілому, так і гумористичного тексту як її репрезентанта, автор справедливо вважає принцип інконгруєнтності (невідповідності, контрасту, біполярності) як механізму комічного, тобто мається на увазі принцип порушення стандартних норм (як логіко-наочного або змістовного, так і мовно-мовленевого характеру) і, як наслідок, “експлікація експресії і створення комічного ефекту” [10, с. 298]. Змістова інконгруєнтність або семантичний контраст є порушення стандартної лексико-семантичної сполучуваності слова, його “сутнісних смислових зв’язків” [В. Порциг].

Подібні думки висловлював свого часу В. Домбровський, вважаючи, що іронія базується на асоціації протилежних явищ. Вона, вважає автор, “послуговується контрастом для характеристики особи або речі такими прикметами, яких у неї якраз немає, щоб у такий спосіб підняти її на сміх. Іронічний настрій постає звичайно тоді, коли наш розум бачить якусь ваду і з легкою насмішкою подає її як щось супротивне здоровому глуздові, навмісно називаючи похвалу замість догани” [3, с. 98]. Таким чином, для досягнення необхідного комічного ефекту наявність іронічної імплікатури є найважливішою умовою. Обчислення іронічної імплікатури опирається, за І.П. Сусовим, на знання конкретного контексту, різноманітні фонові знання, на характер навмисного порушення постулату Якості Принципу Кооперації [13, с. 172]. Причому, як справедливо зауважує автор, головними вимогами до учасників комунікативного процесу є достатньо добрий ступінь володіння мовою як набором конвенціональних правил кодування – декодування змісту і набором прагматичних принципів, що забезпечують взаємодію і взаєморозуміння комунікантів [13, с. 73]. Тому цілком природно, що прагнення адресантів викликати відповідну реакцію (наприклад, сміхову) і відповідний настрій реципієнтів зумовлює гумористичну тональність текстів, а гумористична тональність є основною прагматичною характеристикою гумористичного дискурсу.

Слід, проте, визнати, що поняття інконгруєнтності (далі – ІК) як рушійного чинника представлення комічного потребує уточнення. Вона може бути однорівневою, що має місце в тих випадках,

коли добре відомий зміст тексту, переданий одиницями однієї концептосфери, з метою досягнення комічного ефекту свідомо представляється одиницями протилежної концептосфери (наприклад, *добро* замінюється *на зло*). Тут ми маємо справу із змістовною (сисловою) ІК, оскільки в ізотопічну канву ізо-текста вносяться змістоконтрастуючі, біполярні одиниці, що обумовлено і виправдано інтенціонально.

З іншого боку, ІК може бути і різнорівневою, що має місце в тих випадках, коли “ізо-топічна мережа” тексту [15, с. 269], як сукупність семантичних відношень між окремими лексемами, збережена і дозволяє встановити когнітивні зв’язки між окремими, іноді достатньо віддаленими один від одного компонентами тексту, але представлена іншими неконвенціональними формами, чим також досягається комічний ефект, в даному випадку можна говорити про міжрівневу ІК.

Слід, проте, мати на увазі, що багато текстів в своїй основі досить надмірні. Річ у тому, що при створенні тексту, окрім слів, що передають основний його зміст, містяться так само одиниці, які використовуються в конструктивно-стилістичних цілях, в цілях його аранжировки – для організації тексту як твору мови: структуризації його речень, абзаців, складних синтаксичних цілих і інших його складових, а так само для встановлення логіко-семантичних зв’язків між ними. Окрім цього, в текст можуть вводитися структури неконвенціональні, оригінальні, оказіональні та ін., що є особливо характерним саме для гумористичного дискурсу, а це, у свою чергу, обумовлено початковою інтенцією.

Розділяючи думки В. Домбровського, В.О. Самохіної, І.П. Сусова та інших лінгвістів, вважаємо за необхідне підкреслити, що саме в гумористичному дискурсі найбільш яскраво виявляється медитативна функція стійких номіновербальних комплексів в німецькій мовній картині світу.

Наочною ілюстрацією цього може служити відома казка про Червоний капелюшок в її різних версіях (їх існує більше десяти).

Версія перша. Текст казки препарований школярами з Ландау (ФРН) і побудований на принципі ІК якостей діючих в казці фігур.

Es war einmal ein hübsches kleines Mädchen. Das hieß Rotkäppchen. Es war ein freches und faules Kind. Rotkäppchen war oft ungezogen und ärgerte gerne die Tiere. Der Mutter gab es freche Antworten. Eines Tages sagte die Mutter: „Rotkäppchen, nimm diesen Korb und bringe der kranken Großmutter einige leckere Sachen!“ „Ach, immer ich“, maulte das faule Rotkäppchen. Die Mutter bat es noch einmal. Schließlich machte sich das Kind auf den Weg, aber widerwillig. Es trödelte durch den Wald und traf den Wolf. Das böse Rotkäppchen zog das gutmütige Tier am Schwanz und sprach: „Was willst du denn hier? Hau ab!“ Es trat ihm auf die Pfoten, so dass das arme Tier vor Schmerz jammerte. Rotkäppchen freute sich darüber und warf auch noch mit Steinen nach dem Wolf. Dann sprach es: „Komm, wir gehen zur Großmutter und ärgern sie! Du kannst sie erschrecken und beißen!“ Dem Wolf gefiel das alles nicht. Er schnappte Rotkäppchen am Bein und hielt es fest, bis der Jäger kam. Rotkäppchen jammerte: „Hilfe, Hilfe! Der Wolf hat mich angefallen! Er will mich fressen!“ Doch der Jäger kannte das böse Kind und glaubte ihm nicht. Rotkäppchen heulte vor Wut und zerriss sein schönes, rotes Käppchen. Den Korb schleuderte es in den Wald. Der Jäger sprach: „Lass das Kind los, lieber Wolf!“ Sofort rannte Rotkäppchen davon, doch nicht zur Großmutter. Da sammelte der Wolf die leckeren Sachen ein und trug den Korb zur Großmutter. Er pflegte sie, und nach einiger Zeit war die Großmutter wieder gesund. Sie behielt den Wolf bei sich, und sie lebten glücklich und zufrieden bis an ihr Ende.

У цій версії біполярність побудована на змістовному контрасті, на семантичній інконгруентності основних якостей образів казки. Одиниці однієї концептосфери, що характеризують позитивно головну дійову особу в оригіналі (*hübsch, klein, süß, lieb*), у версії свідомо замінені одиницями протилежної концептосфери (*faul, böse, widerwillig, frech*), представляючи таким чином позитивний персонаж в негативному світлі, а негативного (злого) персо-

нажа казки – як позитивного, добродушного (*das böse Rotkäppchen!*, але *der gutmütige Wolf!*), що викликає у реципієнта реакцію сміху (усмішки). Отже, в цій версії комічне досягається змістовною, тобто внутрішньою інконгруентністю (ІК). Таким чином, у цій версії сміх є реакцією реципієнта на зміст повідомлення, тому що він представлений свідомо перекрученим, що обумовлено інтенцією адресанта.

Версія друга представлена текстом, який насичений субстантивами, стійкими номіновербальними комплексами без зміни змістової канви тексту. Як відомо, широка номіналізація, наявність великої кількості субстантивних структур, штрекових форм та ін. є найбільш характерними рисами мови юриспруденції. Для ілюстрації приводимо нижче фрагмент названої казки:

Als in unserer Stadt wohnhaft ist eine Minderjährige aktenkundig, die infolge ihrer hierorts üblichen Kopfbedeckung gewohnheitsrechtlich Rotkäppchen genannt zu werden pflegt...

Vor ihrer Inmarschsetzung wurde es seitens ihrer Mutter schulisch über das Verbot betreffs Verlassens der Waldwege auf Kreisebene belehrt. Dieselbe machte sich infolge Nichtbeachtung dieser Vorschrift straffällig und begegnete beim Übertreten des diesbezüglichen Blumenpflück verbotes einem polizeilich nicht gemeldeten Wolf ohne festen Wohnsitz. Dieser verlangte in unberechtigter Amtsanmaßung Einsichtnahme in das zu Transportzwecken von Konsumgütern dienende Korbbehältnis und traf in Tötungsabsicht die Feststellung, dass die R. zu ihrer verschwägerten und verwandten, im Baumbestand angemieteten Großmutter eilends war. Da wolfseits Verknappungen auf dem Ernährungssektor vorherrschend waren, fasste er den Beschluss, bei der Großmutter der R. unter Vorlage falscher Papiere vorsprachig zu werden. Weil dieselbe wegen Augenleidens krank geschrieben war, gelang dem in Fressvorbereitung befindlichen Untier die diesfallsige Täuschungsabsicht, worauf unter Verschlingung der Bettlägerigen einen

strafbaren Mundraub ausführte. Ferner täuschte er bei der später eintreffenden R. seine Identität mit der Großmutter vor, stellte derselben nach und durch Zweitverschlingung der R. seinen Tötungsvorsatz erneut unter Beweis. Der sich auf seinem Dienstgang befindliche Waldbeamte B. vernahm verdächtige Schnarchgeräusche und stellte deren Urheberchaft seitens des Tiermaules fest. Er reichte bei seiner vorgesetzten Dienststelle ein Tötungsgesuch ein, das dortseits zuschlägig beschieden und bezuschusst wurde. Nach Beschaffung einer zu Jagdzwecken zugelassenen Pulverschießvorrichtung gab er in wahrgenommener Einflussnahme auf das Raubwesen einen Schuss ab. Dieses wurde nach Empfangnahme des Geschosses ablebig. Die Inaugenscheinnahme des Getöteten weckte in dem Schussgeber die Vermutung, wonach der Leichnam Personen beinhalte. Zwecks diesbezüglicher Feststellung öffnete er unter Zuhilfenahme eines Messers das Tier zur Einsichtnahme und stieß hierbei auf die noch am Leben seiende R. nebst Großmutter...

Дискурсивно-конотативна тональність (забарвленість) цієї версії характеризується тим, що текст представлений великою кількістю СНВК, які, в значній мірі, характерні для юридичного дискурсу, що можна пояснити його особливостями, які обумовлені його функціями: типізація змісту, абстракція понять, деталізація, що відповідає вимогам законодавства. Все це є характерним для номінального стилю. До нього ведуть всі поняття юриспруденції, оскільки вони “ховаються” у субстантивних одиницях, джерелом яких є латинська мова (протягом декількох століть ця мова була у Німеччині мовою ділового спілкування та законодавства).

Відомо, що в процесі формування у свідомості людини відповідного поняття слова набувають змісту, але проявляють себе лише в реченні, у висловлюваннях, у контексті, проходячи через систему словосполучення, одержуючи при цьому відповідне прагматичне і функціональне навантаження і дискурсивно-конотативну забарвленість (тональність). Твердження ж, що зміст слова ви-

никає тільки в контексті (або під його впливом), представляється не зовсім коректним, слід віддати належне Г.В. Колшанському, який висловив абсолютно справедливую думку про те, що “...сам контекст не народжується до формування вислову, а навпаки, він визначається значенням елементів, які до нього входять, він є похідним від лінійної організації висловлювання” [5, с. 24].

Розділяючи цю думку, вважаємо за можливе і доцільне визначити, що в тих випадках, коли йдеться про непряме значення одиниць, то роль контексту абсолютно очевидна і заперечувати її не можна. Тут має місце взаємодія валентних властивостей структуруючих словосполучення лексичних одиниць, внаслідок чого одні зв’язки слабшають, інші перерозподіляються, з’являються нові, на що свого часу указував Г. М. Удовіченко, вважаючи, що з розширенням валентності слова збільшується число його контекстів; слово “збагачується новими значеннями, нерідко дуже далекими від його основного значення” [14, с. 4].

Друга версія – це своєрідна пародія, створена як конвенціональними, так і не конвенціональними мовними структурами, представлена саме формальною парадигмою, оскільки змістовна частина тексту добре знайома кожному. Текст насичений СНВК і їх дериватами, тут в наявності є елементи “книжкової” продуманості з боку автора, який нарочито підкреслено іронізує, використовуючи СНВК і їх похідні і, викликаючи таким чином відповідну реакцію сміху аудиторії. Мова автора орієнтована швидше на письмово оповідний монолог, вона спеціально оброблена і несе в собі великий художній заряд, що сприяє створенню комічного:

<u>СНВК (твірні)</u>	<u>Деривати (похідні)</u>
<i>sich in Marsch setzen</i>	<i>vor ihrer Inmarschsetzung</i>
<i>zur Einsicht nehmen</i>	<i>die Einsichtnahme</i>
<i>Einfluss nehmen</i>	<i>in Einflussnahme</i>
<i>in Empfang nehmen</i>	<i>nach Empfangnahme</i>
<i>in Augenschein nehmen</i>	<i>die Inaugenscheinnahme</i>
<i>zu Hilfe nehmen</i>	<i>unter Zuhilfenahme</i>
та інші.	

СНВК як самостійні текстові елементи, активно сприяючи актуалізації інтенції мовця, самі по собі, проте, її не реалізують, будучи тільки співучасни-

ками цього процесу. Представляючи пучок різних функцій, вони утілюються в різних текстових ситуаціях по-різному: це може бути як їх безпосереднє входження в канву тексту, так і опосередковане через інші функції, в чому яскраво виявляється їх взаємодія. У нашому викладі йдеться про медитативну функцію СНВК, своєрідно реалізовану в пародії на відому казку. Як бачимо, у 2-й версії сміх (усмішка) реципієнта є реакцією на форму презентації того, що повідомляється. Отже, в тексті 2 медитативна функція реалізована через словотворчу, а спільно вони становлять немов би двоєдину функцію, що підсилює її дію на реципієнта.

Таке багатопланове представлення одного і того ж смислового блоку – прерогатива саме мови, цього таємничого феномена, що акумулює в собі як надзвичайно прості, а також неймовірно складні речі. Висловлені свого часу Й.В. Гете слова про те, що у витворі мистецтва аудиторію цікавить значно більше “Що”, чим “Як”, в нашому випадку не релевантні. У пародійованій версії комунікативний ефект досягається саме парадигмою “Як”, формальним рівнем текстової архітектури, що здійснює відбір і комбінування мовних засобів і їх перетворення в художньо-мовну систему. Комунікативний, художній і стилістичний плани в тексті нерозривно зв’язані між собою, тісно переплетені і виступають “у вигляді синтетичного художньо-стилістичного значення і мотивованої цим значенням системи мовно-виразних засобів” [1, с. 159-160]. Традиційним вважається, що художній текст (в т.ч. текст казки) – це прерогатива літературознавства або стилістики. Проте, вважає Філіппов К.А., “є моменти, які виходять за межі традиційного літературознавчого аналізу або стилістичного” [15, с. 295]. Наші спостереження підтверджують цю думку.

Здійснений аналіз свідчить про те, що вербалізація медитативної функції СНВК різними засобами розширює арсенал мовних можливостей актуалізації авторської інтенції. Завданням подальшого вивчення СНВК в німецькій мові є дослі-

дження деяких інших функцій цих стійких одиниць, зокрема, дефінітивної.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брандес М.П. Стилистический анализ / Брандес М.П. – М. : Высшая школа, 1971. – 190 с.
2. Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь / Дворецкий И.Х. – М. : Русский язык. – 1976. – 1096 с.
3. Домбровский В. Українська стилістика: ритміка. Українська поезика / Домбровский В. – Дрогобич : Відродження, 2008. – 488 с.
4. Колоїз Ж.В. Українська okazіональна деривація / Колоїз Ж.В. – К. : Акцент, 2007. – 311 с.
5. Колшанский Г.В. Контекстная семантика / Колшанский Г.В. – М. : Наука, 1980. – 149 с.
6. Кочерган М.П. Загальне мовознавство / Кочерган М.П. – К. : Академія, 2003. – 463 с.
7. Кубрякова Е.С. Язык и знание. На пути получения знаний о языке: части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Кубрякова Е.С. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
8. Левицкий В.В. Семасиология / Левицкий В.В. – Винница : Нова книга, 2006. – 512 с.
9. Сучасна українська мова / За редакцією О.Д. Пономарева / Пономарев О.Д., Різун В.В., Шевченко Л.Ю. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.
10. Самохина В.А. Современная англоязычная шутка / Самохина В.А. – Х. : ХНУ имени В.Н. Каразина. – 2008. – 356 с.
11. Селиванова О.О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія / Селиванова О.О. – Полтава : Довкілля – К., 2006. – 716 с.
12. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Селиванова Е.А. – Киев : Фитосоцицентр, 2002. – 336 с.
13. Сусов И.П. Лингвистическая прагматика / Сусов И.П. – Винница : Нова книга, 2009. – 272 с.
14. Удовиченко Г.М. Словосполучения в современной украинской литературной речи / Удовиченко Г.М. – Киев : Наукова думка, 1968. – 226 с.
15. Филиппов К.А. Лингвистика текста / Филиппов К.А. – С.-П. : Изд. С.-Пб., 2007. – 331 с.
16. Шаронова Е.В. Дискурсивно-функциональный подход к номинативному комплексу / Шаронова Е.В. // Вісник ХНУ ім.В.Н. Каразіна. – 2006. – №726. – С. 131-134.
17. Шаронова Е.В. О взаимодействии функций языковых единиц в архитектуре текста / Шаронова Е.В. // Матеріали VIII Всеукраїнської наукової конференції “Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація”. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – 2009. – С. 314-316.